

Kouvolan kaupungin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/24069/2026

Kouvolan kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi sähkömarkkinalain muuttamisesta. Kaupunki pitää tärkeänä esityksen tavoitetta sähköverkon rajallisen kapasiteetin tehokkaasta hyödyntämisestä ja sähköjärjestelmän toimivuuden turvaamisesta.

Ehdotettu etusijamenettely vahvistaisi kuitenkin nykyisiä alueellisia kapasiteettieroja ja asettaisi eri puolille Suomea suunnitellut investoinnit eriarvoiseen asemaan. Sijainti vaikuttaisi siihen, missä järjestyksessä sähköverkon kapasiteettia tarjotaan ja liittämisen edellyttämiä verkon kehittämistarpeita toteutetaan. Kapasiteetin niukkuudesta kärsivien alueiden investoinnit viivästyisivät ja niiden kilpailuasema heikkenisi edelleen.

Nykyisestä kapasiteettitilanteesta ei saa muodostua alueiden tulevia investointimahdollisuuksia määrittävää tekijää. Etusijamenettelyä on muutettava siten, ettei se vahvista alueellisia kapasiteettieroja tai heikennä pitkälle edenneiden investointien asemaa.

Nykyinen verkkokapasiteetti ei saa ratkaista investointien sijoittumista

Etusijajärjestyksessä paremman aseman saisivat hankkeet, jotka sijoittuvat alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa. Nykyinen kapasiteettitilanne ei kuitenkaan saa yksin ratkaista suurten sähkönkäyttökohteiden asemaa eikä ohittaa hankkeen kehitysastetta, toteutettavuutta, joustavuutta ja yhteiskuntataloudellista merkitystä.

Kouvolaan on rakentumassa yksi Suomen merkittävimmistä datakeskuskeskittymistä. Kaupunkiin on luvitettu kymmenen datakeskusta, hankkeiden yhteenlaskettu sähköteho on yli 700 megawattia ja rakennustyöt ovat käynnissä usealla kampuksella. Ensimmäiset datakeskukset otetaan käyttöön alkuvuonna 2027. Kouvolan tavoitteena on rakentaa datakeskusinvestointien ympärille laajempi datatalouden ekosysteemi ja kehittää Pohjois-Euroopan johtavaksi Datalaaksoksi vuoteen 2030 mennessä.

Sähköverkon riittävä kapasiteetti ja sen ennakoiva kehittäminen ovat tämän kokonaisuuden toteutumisen edellytyksiä. Jo nykyinen kapasiteettitilanne rajoittaa investointien toteuttamista.

Rakenteilla olevien datakeskusten lisäksi Kouvolassa on investointivalmiudessa hankkeita, joiden yhteenlaskettu tehontarve on satoja megawatteja ja investointiarvo miljardeja euroja.

Kouvolan alueen sähköverkkoa on kehitettävä viipymättä. Ratkaisuna ei voi olla investointien siirtäminen muualle, sillä Kouvolassa on valmiit teollisuusalueet, kaavoitus, infrastruktuuri ja merkittävä investointikysyntä.

Nykyiseen kapasiteettitilanteeseen perustuva etusijamenettely kasvattaisi alueiden välisiä eroja. Investoinnit suuntautuisivat alueille, joilla kapasiteettia on jo paremmin saatavilla. Kapasiteetin niukkuudesta kärsivien alueiden asema heikkenisi edelleen.

Etusijamenettely ei saa vähentää sähköverkon kehittämistä alueilla, joilla on pitkälle edenneitä ja toteutusvalmiita investointeja. Sähköverkkoa on kehitettävä siellä, missä uudelle kapasiteetille on todellista ja nopeasti toteutuvaa tarvetta.

Itäisen Suomen kaksinkertainen rangaistus on estettävä

Lakiluonnoksen tavoitteena on kannustaa suurten sähkönkäyttökohteiden liittyjiä kattamaan osa sähkönkulutuksestaan samalla alueella sijaitsevalla uudella sähköntuotannolla. Alueiden mahdollisuudet uuden sähköntuotannon rakentamiseen eivät kuitenkaan ole Suomessa yhdenvertaiset.

Nykyinen tuotannon alueellinen jakauma on osaltaan seurausta siitä, että Puolustusvoimien aluevalvontajärjestelmiin liittyvät rajoitteet ovat estäneet tuulivoiman rakentamisen itäisessä Suomessa, mukaan lukien Kouvolassa ja Kymenlaaksossa. Kyse on julkisesta rajoitteesta, johon kunnat ja investoijat eivät voi omilla toimillaan vaikuttaa.

Ehdotettu sääntely käyttäisi tätä jo syntynyttä eroa uusien sähkönkäyttökohteiden etusijajärjestyksen perusteena. Itäistä Suomea rangaistaisiin näin kahdesti: alueelle ei ole voitu rakentaa tuulivoimaa Länsi-Suomen tavoin, ja sen seurauksena alue menettäisi myös uusia teollisia investointeja.

Valtion tulee tehdä päätös Puolustusvoimien aluevalvonnan tarpeiden ja itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen yhteensovittamisesta sekä varata ratkaisujen toteuttamiseen tarvittava rahoitus. Päätös, toteuttamissuunnitelma ja rahoitus on varmistettava ennen etusijamenettelyn käyttöönottoa.

Investointien hajautuminen vahvistaa turvallisuutta

Nykyisessä turvallisuustilanteessa kriittisen infrastruktuurin, teollisuuden ja datakeskusten keskittymistä nykyistä voimakkaammin Länsi-Suomeen tulee välttää. Investointien sijoittuminen eri puolille Suomea vahvistaa huoltovarmuutta, häiriönsietokykyä ja toimintojen jatkuvuutta.

Sähköntuotannon nykyiseen alueelliseen keskittymiseen ei tule vastata ohjaamalla myös sähkönkulutus ja teolliset investoinnit samoille alueille. Ratkaisuna on mahdollistaa uuden energiantuotannon rakentaminen nykyistä laajemmin eri puolille Suomea ja kehittää sähköverkkoa alueilla, joilla on pitkälle edenneitä investointeja.

Hankkeen kehitysasteelle on annettava todellinen painoarvo

Lakiluonnoksen mukaan verkonhaltijan olisi otettava tarjouspyyntöjen käsittelyssä huomioon sähkökäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste. Säännöksestä ei kuitenkaan käy selvästi ilmi, miten kehitysaste vaikuttaa tarjouspyynnön asemaan suhteessa etusijaryhmään ja etusijajärjestykseen.

Kehitysasteen tulee vaikuttaa tarjouspyynnön asemaan. Lainvoimainen kaava, rakentamislupa, alueen hallinta, teknisen suunnittelun valmius, tehdyt investoinnit, rahoitus, asiakassopimukset ja toteutusaikataulu osoittavat hankkeen toteuttamiskelpoisuutta.

Arviointikriteerien tulee olla valtakunnallisesti yhdenmukaisia, avoimia ja etukäteen julkaistuja.

Kymenlaakson tuotantopotentiaali on saatava käyttöön

Kymenlaaksossa on noin 3 000 megawatin tuulivoimapotentiaali, ja suuri osa tunnistetuista potentiaalisista alueista sijaitsee Kouvolassa. Kouvolassa on lisäksi vireillä noin 1 500 MWp aurinkovoimaa sekä merkittäviä datakeskus- ja teollisia sähkökäyttöhankkeita.

Sähköntuotannon ja sähkönkulutuksen sijoittuminen samalle alueelle tukisi lakiluonnoksen tavoitetta sähkön siirtotarpeen vähentämisestä ja sähköverkon tehokkaasta käytöstä. Sääntelyn tulee kannustaa uuden sähköntuotannon rakentamiseen alueille, joilla sähkönkulutus kasvaa. Ratkaisuna ei voi olla sähkönkäytön ohjaaminen nykyisen tuotannon ja olemassa olevan sähköverkon kapasiteetin perässä muualle Suomeen.

Kymenlaakso sijaitsee eri tuulivöhykkeellä kuin Länsi-Suomen vahvat tuulivoima-alueet. Alueen tuotanto täydentäisi ajallisesti muualla Suomessa sijaitsevaa tuulivoimatuotantoa ja tukisi sähköjärjestelmän tasapainoa. Kouvola soveltuu aluevalvonnan tarpeiden ja tuulivoimarakentamisen yhteensovittamiseen kehitettävien ratkaisujen pilotointi- ja demonstraatioympäristöksi.

Tuotantositoumuksen aluejaon on oltava tiedossa ennen lain voimaantuloa

Tuotantositoumuksen mukaisen voimalaitoksen olisi sijaettava kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin sähkökäyttökohde. Kantaverkonhaltija määrittäisi ja julkaisisi alueet sekä niiden määräytymisperusteet. Lakiluonnoksen mukaan tiedot olisi julkaistava viimeistään kuusi kuukautta ennen erän käsittelyn alkamista.

Jos tuotantositoumusta koskeva sääntely hyväksytään, kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samat alueet ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava ennen lain voimaantuloa. Lain keskeistä soveltamisperustetta ei voida jättää määritettäväksi lain voimaantulon jälkeen.

Aluejaon tulee olla riittävän vakaa pitkäaikaisten investointien ja sähkönhankintasopimusten tekemiseksi. Aluejaon muutoksiin on liitettävä riittävä siirtymäaika, eikä muutos saa heikentää vireillä olevien hankkeiden tai annettujen tuotantositoumusten asemaa.

Datakeskusten erityiskohtelua on arvioitava uudelleen

Datakeskuksiin sovellettaisiin muita sähkökäyttökohteita matalampia tehorajoja. Yli kymmenen megawatin datakeskus kuuluisi etusijaryhmään 3, kun muu sähkökäyttökohde voisi kuulua etusijaryhmään 2 aina 100 megawattiin saakka.

Lakiluonnoksessa datakeskusten erityiskohtelua perustellaan niiden nopealla toteutumisella ja vähäisemmällä paikkasidonaisuudella. Perustelu ei tunnista suurten datakeskuskampusten vaiheittaista rakentumista, tehtyjä maa-alue-, kaavoitus- ja infrastruktuuri-investointeja eikä niiden kytkeytymistä alueelliseen energia- ja datatalouden ekosysteemiin. Datakeskusten sijoittumiseen vaikuttavat sähköverkon kapasiteetin lisäksi muun muassa tietoliikenneyhteydet, saavutettavuus, kansainväliset liikenneyhteydet, osaavan työvoiman saatavuus sekä alueen muu infrastruktuuri ja palvelut. Suurten datakeskusten sijoittuminen perustuu siten useiden sijaintitekijöiden kokonaisuuteen.

Datakeskusten asemaa tulee arvioida suunnitellun lopullisen ottotehon lisäksi tehontarpeen kasvuaikataulun, kehitysasteen, joustavuuden ja aluetaloudellisten vaikutusten perusteella. Etusijaryhmän ei tule määräytyä yksinomaan hankkeen lopullisen ottotehon perusteella, kun sähkökäyttö kasvaa vaiheittain useiden vuosien aikana.

Kouvolan kaupunki pitää sähköverkosta ladattavien itsenäisten sähkövarastojen sijoittamista etusijaryhmään 4 perusteltuna. Niiden sijainti on vapaammin valittavissa kuin teollisuus- ja datakeskushankkeiden. Sähkövarastoja on perusteltua ohjata alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa.

Vireillä olevien hankkeiden käsittely on turvattava

Lakiluonnoksen mukaan lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin liittymistä tai olemassa olevan liittymän suurentamista koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta. Ensimmäinen etusijaryhmäkohtainen eräkäsittely olisi järjestettävä vasta viimeistään 31.12.2027.

Yhdessä nämä säännökset muodostavat vakavan riskin vireillä olevien hankkeiden pysähtymisestä. Verkonhaltijat ja liittäjät voivat jäädä odottamaan uuden menettelyn käyttöönottoa ja ensimmäistä eräkäsittelyä. Kouvolassa tämä vaarantaisi pitkälle edenneitä datakeskus- ja teollisuushankkeita, joiden valmisteluun on tehty merkittäviä investointeja.

Lakimuutoksen voimaantulo ei saa keskeyttää tai viivästyttää vireillä olevien tarjouspyyntöjen käsittelyä. Ensimmäistä eräkäsittelyä ei voida jättää vuoden 2027 loppuun.

Lakiluonnoksen soveltaminen jo tehtyihin tarjouspyyntöihin muuttaisi pitkälle edenneiden hankkeiden asemaa. Hankkeita varten on hankittu maa-alueita, hyväksytty kaavoja, saatu rakentamislupia, tehty teknistä suunnittelua ja infrastruktuuri-investointeja, valmisteltu rahoitusta sekä tehty sopimuksia asiakkaiden ja muiden kumppaneiden kanssa.

Pitkälle edenneille hankkeille tulee säätää siirtymäsuoja. Ennen lain voimaantuloa tehdyt ja kehitysastetta koskevat edellytykset täyttävät tarjouspyynnöt tulee käsitellä ennen lain voimaantuloa

sovelletun menettelyn mukaisesti. Siirtymäsuojan ei tule perustua yksinomaan siihen, onko sitova ehdollinen liittymissopimus tai liittymissopimus jo allekirjoitettu. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon hankkeen kaava- ja lupatilanne, alueen hallinta, teknisen suunnittelun valmius, tehdyt investoinnit, rahoituksen valmistelu, asiakassopimukset ja toteutusaikataulu.

Sähköverkon kehittämisen tulee mahdollistaa kasvu koko Suomessa

Sähköverkon kapasiteetin niukkuutta ei voida ratkaista ohjaamalla investointeja olemassa olevan kapasiteetin perässä. Kantaverkkoa ja alueellisia sähköverkkoja on kehitettävä ennakoivasti siellä, missä on pitkälle edenneitä investointeja ja merkittävää uutta sähkönkäyttöä.

Suomen sähköistymisen ja puhtaan siirtymän edellyttämiä verkkoinvestointeja ei tule pitää tarpeettomina vain siksi, ettei uusi kulutus sijaitse nykyisen sähköntuotannon välittömässä läheisyydessä.

Yhteenveto

Kouvolan kaupunki esittää, että:

1. nykyinen verkkokapasiteetti ei saa ratkaista investointien asemaa, ja sähköverkkoa on kehitettävä viipymättä alueilla, joilla on pitkälle edenneitä ja toteutusvalmiita investointeja;
2. valtio tekee päätöksen Puolustusvoimien aluevalvonnan tarpeiden ja itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen yhteensovittamisesta sekä varaa ratkaisujen toteuttamiseen tarvittavan rahoituksen ennen etusijamenettelyn käyttöönottoa;
3. hankkeen kehitysasteelle annetaan etusijamenettelyssä merkittävä ja selkeästi määritelty painoarvo;
4. tuotantositoumuksessa sovellettava aluejako ja sen määräytymisperusteet julkaistaan ennen lain voimaantuloa;
5. datakeskusten erityiskohtelua arvioidaan uudelleen siten, että hankkeiden vaiheittainen toteutus, kehitysaste, joustavuus ja aluetaloudelliset vaikutukset otetaan huomioon;
6. lakimuutoksen voimaantulo ei keskeytä tai viivästyä vireillä olevien tarjouspyyntöjen käsittelyä, ja pitkälle edenneille hankkeille säädetään niiden kehitysasteeseen perustuva siirtymäsuoja.

Lopuksi

Ehdotettu etusijamenettely vahvistaisi nykyisiä alueellisia kapasiteettieroja ja heikentäisi kapasiteetin niukkuudesta kärsivien alueiden mahdollisuuksia saada uusia sähköintensiivisiä investointeja. Haitta kohdistuisi erityisesti itäiseen Suomeen, jossa uuden sähköntuotannon rakentamista rajoittavat Puolustusvoimien aluevalvontajärjestelmät.

Kouvolan kaupunki katsoo, ettei etusijamenettelyä tule ottaa käyttöön esitetystä muodosta. Menettelyä on muutettava siten, että hankkeiden kehitysaste, alueiden erilaiset mahdollisuudet uuden sähköntuotannon rakentamiseen, vireillä olevien hankkeiden asema sekä investointien alueellisen hajautumisen merkitys turvallisuudelle ja huoltovarmuudelle otetaan huomioon.